

Onder deze titel zal ik tijdens de bijeenkomst van Novio-post in maart 2009 een presentatie houden, maar daarop vooruitlopend vraag ik nu al kort Uw aandacht voor "roze en rode fosfor". Hopelijk brengen deze kleuren U langzaamaan al een beetje in de Kerst-sfeer!

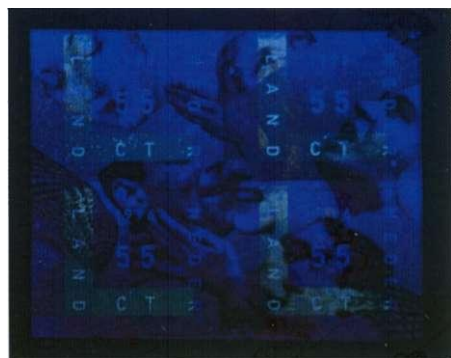
Even terug naar "het begin":

Het begin van het gebruik van de UV-lamp in de filatelie speelt zich af vanaf 1962. Dan worden in Nederland voor het eerst luminescerende stoffen 1) in of op postzegels gebruikt; hierdoor kunnen in de stempelmachines postzegels op de poststukken worden herkend en correct gestempeld.

De eerste postzegels waren de 3 zegeltjes die in 1962 werden verkocht in de regio Gouda (Afb.1), voor de proef met de allereerste opzetstempelmachine. Vanaf 1967 kwamen de Koningin Juliana zegels met fosforescerende coating, en kort daarna werden de postzegels gedrukt op fosforescerend papier. Dit papier heeft als kenmerk dat het onder de UV-lamp 2) oplicht, en daarna ook nog even nagloeit 3).

Afb. 1: foto bij UV licht van de postzegels op 'gewoon' en op 'fluorescent' papier. De 'gewone' zegels blijven donker, de 'Gouda-zegels' (NVPH 774-776) lichtten fel op!

Afb.2: Deel van een velletje van de Decemberzegels van 1996, met (gele)fosforescente L-balk (NVPH 1702-1705).

De Kerstzegels van 1996 waren de eerste zegels, die op "gewoon papier" gedrukt waren, maar die voor de herkenning in de stempelmachines een opgedrukte fosforescerende balk hadden, in L-vorm (Afb.2).

Vanaf 1996 zijn er diverse soorten luminescentie 4) gebruikt, hetgeen — om maar één voorbeeld te noemen — aardig tot uiting komt bij enkele strippostzegels uit velletjes en boekjes: de boekjes zijn in Engeland gedrukt, de velletjes bij onze verwoude Johan Enschedé & Zonen in Haarlem (Afb.3).

Afb.3: FDC (fragment) met 2 strippostzegels uit 2000: *Sjors en Sjimmie met skates* (linkerzegel, nr. 1919) is afkomstig uit een velletje is gedrukt op fosforescent papier (licht geheel op). De drukker is Johan Enschedé & Zonen. De rechterzegel op deze FDC (*Sjors en Sjimmie aan een ballon*, nr. 1922) is afkomstig uit het boekje. Dit is gedrukt op gewoon papier, en de zegel heeft aan de linkerzijde een verticale fosforbalk. Drukker: Walsall Security Printers, Engeland. De hier niet afgebeelde zegel nr. 1921 (*Sjors en Sjimmie met walkman*) komt zowel met fosforpapier (uit blokje) als met de fosforbalk (uit boekje) voor!

En dan nu: de roze (en rode) fosforescentie.

Waar ik in dit artikel wel bij wil stilstaan, is het gebruik van roze fosforescentie. Op de zegels in de afbeeldingen 2 en 3 zien we een gele/geelwitte kleur.

Vanaf 2001 zien we op de Decemberzegels onder de UV-lamp plotseling een roze fosfor opduiken, aanvankelijk als verticale balk, later in L-vorm (Afb.4).

Van de presentatie die ik U in maart a.s. zal laten zien, heb ik onlangs een "proefpresentatie" gehouden in het Museum voor Communicatie. Een plaatje met Kerstzegels met de roze/rode fosfor zat er toen ook bij, en na afloop kreeg ik van een van onze bekendste "moderne filatelisten", Rein Bakhuizen van den Brink, te horen dat deze roze fosfor een speciaal doel zou hebben. Bevestiging van TPG en TNT post hierover hebben hij en ik nog niet kunnen krijgen; maar de afwijkende roze en roodachtige kleuren zijn NIET aangebracht ter wille van de Kerstvreugde. Nee, het heeft een totaal andere functie: daarmee kan de post waarop deze zegels zitten (tijdens het sorteerproces) apart gestapeld worden. Ze gaan in aparte bakken en op die manier zouden ze uit de 24-uurs dienstverlening gehaald kunnen worden. Ze worden dan (een of enkele dagen later) in de "dagverwerking" verder verwerkt.

Let wel, vooralsnog is dit slechts een veronderstelling, we wachten op een "bevestiging" hiervan....

Tot nu toe is er, ook in kringen van (filatelische) deskundigen op het gebied van de Postmechanisatie, hierover "formeel" niets bekend!

Als deze veronderstelling juist is, heeft dat wel een belangrijk gevolg. Omdat in de Kerst- en Nieuwjaarsperiode U ook "gewone" post met de Decemberzegels mag frankeren, betekent dat dus wel dat U het risico loopt dat de daarmee gefrankeerde

Postzegels weken van de kaart.

Jaar:	Uitgegeven als:	Luminescentie:	Geldigheid:
2003	boekje 5 zegels	2 verticale fosforbalken (roze)	onbepaald (actie)
2004	blokje 3 zegels	L-balk (roze)	tot 31/12/2004
2005	blokje 3 zegels	L-balk (roze)	tot 31/12/2005
2006	blokje 3 zegels en in prestigeboekje	L-balk (roze)	onbepaald
2007	blokje 3 zegels	L-balk (roze)	onbepaald
2008	blokje 3 zegels	Horiz. en vert. balk (roze)	tot 2/12/2008

post vertraging oploopt !! Het zou me — om die reden — niet verbazen dat TNT post erg terughoudend zal blijken met het verschaffen van informatie hierover....

Er is nog een 2e actueel voorbeeld van "speciaal gekleurde fosforescentie". Ook hier gaat het om een roze/roodachtige kleur, en wel op de postzegels "Weken van de kaart". 5)

Eerst in een tabel een overzicht van deze zegels, met daarbij enkele gegevens.

Het eerste dat opvalt, is dat er geen sprake is van uniformiteit in de vorm van de luminescentie, en ook niet in de geldigheidsduur van de zegels.

Waarom er — in bepaalde jaren — een beperking van de geldigheidsduur geldt, is op zich al een raadsel. Kerstzegels blijven wel hun geldigheid ook behouden, zij het dat na een bepaalde datum er "bijgefrankeerd" dient te worden.

Opnieuw nu een veronderstelling: in theorie moet het mogelijk zijn om ook deze wenszegels (Afb. 5) na 2 december 2008 (einde geldigheidsdatum) in het sorteerproces eruit te "vissen", en er, via de P1M 6) een "nieuwe" portheffingskaart voor aan te maken, wegens "ongeldige frankering".

De tijd zal het leren. Ik heb in elk geval enkele Wenszegels van 2008 extra "gekocht" en gereserveerd om deze veronderstelling na 2 december a.s. uit te proberen door er post mee te frankeren....

Ik zie reikhalzend uit naar het resultaat!

Alvast prettige feestdagen,

Jos M.A.G.Stroom.

Noten:

1) Luminescentie is de "verzamelnaam" voor fluorescentie en fosforescentie. Beide stoffen lichten op bij bestraling met UV-licht. Fosforescentie is wat minder fel, maar licht wel na, in tegenstelling tot fluorescentie. (Zie ook noot 3).

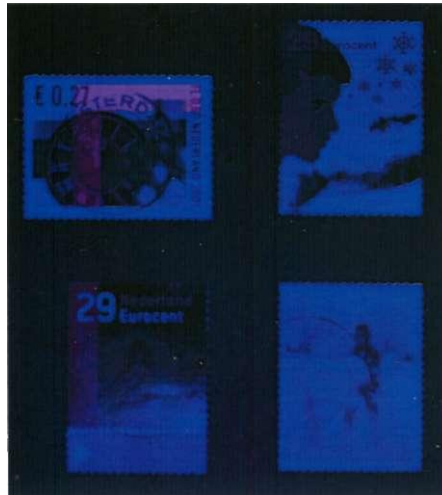
2) Er zijn lange golf en korte golf UV-lampen in de handel. Het verschil zit in de golflengte van de UV-straling. Voor de Nederlandse filatelie is een lange-golf lamp voldoende.

3) Een goede manier om het "nagloeien" te kunnen constateren is om de postzegels onder de UV-lamp te leggen, de lamp aan te zetten, en dan de ogen te sluiten. Vervolgens de lamp weer uitschakelen en tegelijkertijd de ogen weer openen: in het donker is dan heel even het nagloeien te zien. Dit werkt uitsluitend in het pikke donker!

4) In mijn lezing in maart zal ik hier (binnen een tijdsbestek van 20 minuten) wat langer bij stilstaan; voor dit moment volsta ik met een enkel voorbeeld.

5) De postzegels "weken van de kaart" zijn niet altijd "gewoon" verkrijgbaar geweest. In 2008 werden ze cadeau gedaan bij aankoop van wenskaarten voor een bedrag van minimaal 5,00 in Bruna winkels! Op zich genomen is dat al een reden om ze tot "ongewenste uitgifte" te verklaren.

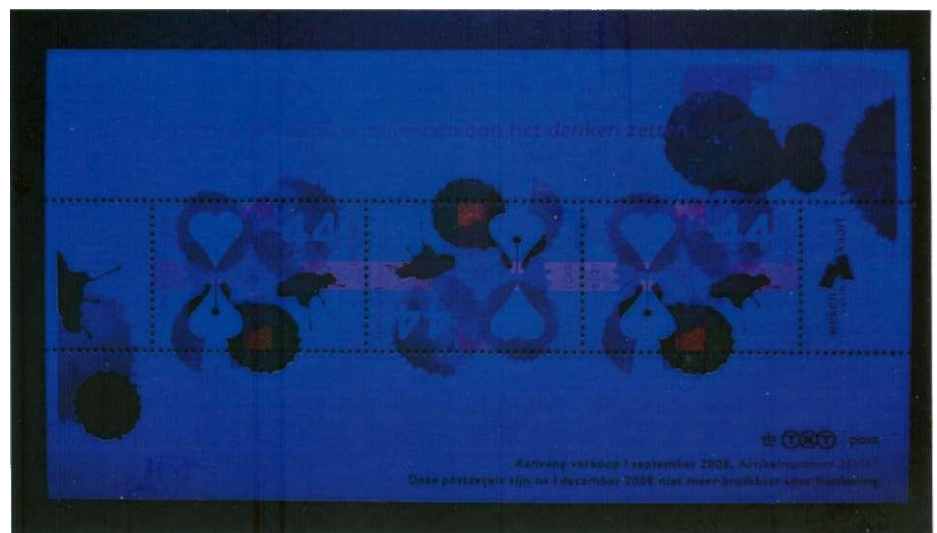
6) Zie het artikel "Frankering gecontroleerd", elders in dit nummer.

Afb.4: Decembezegels uit 2001 t/m 2004, met diverse (L-)balken in roze/rode fosfor.

De fosforbalken op de Kerstzegels 2008 en de KNBLO zegel

Afb. 5: Blokje wenszegels 'Weken van de kaart' 2008, met elkaar kruisende horizontale en verticale fosforbalken, midden over het zegelbeeld.